

ԼՐԱԿԱՆ ՈՅՍԱ ԼՐԱԿԱՆՆԵՐ

ՕՐԵՂԻՐ ԲԵՂԻՔԵՐԿԱՆ , ԲԱՆԱԿԱՐԿԱՆ ԵՒ ԼՈՒՆԱԳԻՆՏԱՐԻ

ՅԵՅՏԱՐԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐՔ

ԿՈՍՏԵՆ ԴԻՆՈՒՊՈԼԻՍ

Օգոստոս . 4 :

Օգոստոսի զբոսարան մը նէ օրադիրը , ուր տեղ աշխարհի վրայ ամեն օրվան պատահած երեւելի անցքերը կարգաւոր շատ բանի տեղեկութիւն կունենայ մարդս , ու անոնցմէ անհամար օգուտներ կրնայ քաղել , որոնք միտքը կը լուսաւորեն և ազգասիրութիւնը կարթնցնեն Լսիկա յայտնի բան մը ըլլալով՝ աւելորդ կը համարինք երկարօրէն խօսիլ աս նիւթին վրայ , այլ կը թողունք որ ժամանակը իրօք յրցունէ անոր զովքի արդիւնքը : Միայն կը ծանուցանենք բարեւեր ընթերցողաց , թէ շատ ատեն է որ մեր ուսումնական երիտասարդները տեսնալով որ աս քաղաքիս մէջ այլ և այլ լեզուով օրագիրները օրէ օր կէմբնան , բարի նախանձմը ունեցան որ մեր ազգին մէջ ալ գոնէ մէկ օրագրութիւն մը հաստատուի , որ անկէջ առաջ եկած օգտակար բարիքներէն զուրկ չմնայ ազգը այլ անով ալ ջանք ընէ իրեն յառաջագիւծութեանը : Լսանի հայրենասէր ոգով քաջաբերութիւն կուտային մեզի ձեռք զարնել և զուլի տանիլ աս հարկաւոր դործը : Մենք ալ թէպէտ կը բաղձայինք անոնց փափազը լեյնել՝ բայց քանիմը պատճառներ արդեւ ըլլալով՝ ինչպէս աս օրս ետ մնայ : Բայց հիմայ ազգասէր բարեկամներէն բաւական քաջաբերութիւն ընդունելով ըստ ամենայն մասին , մանաւանդ տեսնալով որ մեծագոր (Օսմանեան տէրութիւնը իրեն սորդասէր բնութենէն շարժեալ տառնի հասարակաց օգտակար բաներուն սիրտ կուտայ , մենք ալ յորդորվեցանք աս օրագիրը հրատարակելու , յուսալով որ բոլոր հայազգի ժողովուրդը սիրով պիտի ընդունի աս մեր աշխատասիրութիւնը , որուն մէջը զինաւորապէս պիտի խօսինք առևտրական լոյս վրայ , ապրանքային գիները ծանուցանելով , նաև բանասիրական ու քաղաքական լուրերէն ալ զուրկ պիտի չի թողունք մեր ընթերցողները :

Եւ որովհետեւ ամէն բանին սկիզբը դժուար է , անոր համար կաղաչենք ընթերցողները որ ներողամիտ ըլլան եթէ առաջի անգամներուն ամէն հարկաւոր եղած լուրերը չի կրնանք տալու : Բայց պիտի աշխատինք որ՝ օրէ օր հնարաւոր կատարելագործութիւնները ասանք մեր ներկայ օրագիրին : Եւ ալ կը ծանուցանենք որ առ այժմ տասնը հինգ օրը մէկ անգամ պիտի հրատարակվի , բայց աստուծով քանի մը ամիսէն ետեւ կը խառնաւորաբար ամէն շաբաթ տպելու :

Լրեւելեան վեճը անպատճառ լրջնալու վրայ է : Մէկ գաշնագրութիւն մը ստորագրեցին Լճնոտա յուլիսի 3 15 , Օսմանեան Տէրութեան , Կնիկթէուայի , Լատարիայի , Ռուսաց և Բրուսիայի փոխանորդները , որոնք վճռեցին և հաստատեցին վեճին կարգադրութեան պայմանները և ինչ որ հարկաւոր է զանոնք պիտի տան ներս համար : Մէհմետ Լէին Լզիպուտի կառավարիչ պիտի մնայ , իշխանութիւն ունենալով կառավարութիւնը իր որդեղքը միայն աւանդելու : Լսոր ձեռքը կը թողուն կառավարութիւնը (բայց քանի որ կենդանի է) Լսորեստանի հարաւային մասին որ Լզիպուտի և Կարմիր ծովէն ինչպէս Լքեա կը տարածվի , որուն մէջնէ և Տիբեռական լեռնաւանդակը կը պարտաւորի քիչ օրվան մէջ իր դօրքերը դուրս հանել Լսորեստանի մնացած մասին մեջէն Լսանայէն , Կիրիտէն և Լատարիայէն :

Լզիպուտի փաշային մինչև հիմայ ջրցուցած սրամբ տութեանը նայելով՝ կը կարծենք որ վերը ըսված կարգադրութիւնները պիտի ընդունի , և թէ բաւական երկիր մը ունենալով , քանի որ կենդանի է , իր զաւակներուն ալ պատուական ժառանգութիւն մը կը տրահէ : Բայց թէ որ ուրիշ կերպ ըլլայ , թէ որ մարդկային յառաջատեսութեանը և կարծիքներուն հակառակ , դեմ կենալով ըլլայ ստորագրող տէրութեանց դաշինքներուն , իր ընդդիմութեան և փախճանը դէշ ըլլալուն ամենէն տարակոյս չի կայ :

Օսմանեան տէրութիւնը գործակալի մը յանձնեց , որ 3 15 յուլիսի , Լճնոտայի մէջ եղած պայմանագրութիւնները երթայ Մէհմետ Լէին ծանուցանէ : Վեհափառ արքայն աս հարկաւոր գործքին համար ընտրեց արտաքին իրաց Միւշթէշար Բիֆթ Պէյը , որ ամսուս 7 ին Լզիքսանդրիա դնաց Թահսիբի պահի ըսված շողեւանով Լէֆիսոն և Սթէնալը Պարոնայ ընկերութեամբ : Լաւջինը Լնդդից գեսպանին , երկրորդը՝ Լատարիայի գեսպանին կողմանէ , և աս երկու տէրութեան նաւերը պատրաստ են Լճնոտայի պայմանագրութիւնները զուլի տանելու համար ջանք ընել :

Բարեգութ արքայն Սուլթան Լալիւլ Մէհմետ ամեն օր իր ջանքը կ'ընթերցու վրայ է , որ իր ժողովուրդները հաւատարէ Լզիպուայի մէջ եղած լուսաւորեալ ազգերուն , և ասոր փոխարէն կը տարածվին կոր օրէ օր տէրութեան

մէջ կերպ կերպ զիտութիւններ Օսմանեան երիտասարդներուն ձեռքով , որոնք Լզիպուայի բարեկարգ ձեմարաններուն մէջը վարժեալ են Դատ ատենէ որ Գրանսայի օրագրութիւնները զովութեամբ կը խօսէին Լալիւլ փաշային վրայ որ երեւի է տաճկաց զիտուններուն մէջ : Բայց հիմա աս ալ կը կարգանք փաշիզու օրագրութեանց մէջ , "Տաճկաց տէրութիւնը հրաման կ'ընէ որ իրենց հայրենիքը դառնան ան աշակերտները որ ուսմունքնին ընկուցեցին , որպէս զի Լզիպուայի մէջ սորված զիտութիւններով , իրենց ազգասիրութեամբ և ընկերական կացութեամբ՝ գործակից ըլլան Ռէշատ փաշային և Ֆէթհի Լճնոտ փաշային , Տաճ կատտանի նոր կարգադրութեանցը , Լզիքն շատերը որ Գերմանիա , Գրանսա և Կնիկթէուայէն , և իրենց յաջողակութիւնը ջրցուցած են , ձամբաւերան և Պօլիս կերթան :

« Լզիքի Պէքիր փաշան փարիզէն ելալ Սարսիլիա դալու ուր տեղ Սիշերիական ծովը բանող շողեւաններուն մէջը մտնալով Պօլիս պիտի երթայ : Պէքիր փաշան անուանի աշակերտ է ան վարժարանին , որ Սուլթան Մէլիմ օրը Պօլսոյ մէջ բացվեցաւ ան ժամանակի Գրանսայու գեսպան Սեբաստիանի անուն զօրապետին տըլած ձեռով , որուն կառավարին ալ Ժիւշո Տըսէն Տընիս ըսված զօրապետն էր :

« Պէքիր փաշան ամեն բանէն աւելի մեքենական արհեստը սորվեցաւ , շողիով մեքենաներ շինել , և շատ ծանօթութիւններ հրատարակեց զրով , որոնք հաճելի եղան զիտուններուն : Եւ փաշային հետէն Տատեան Պրն Լաքեյը , որաւային թարգման է փարիզու Օսմանեան գեսպանին , — Իսմայիլ Էֆէնտին արքային առաջին վերաբոյժ , և նախկին վերակացու ուսմանց բժշկական վարժարանին Պալաթիոյ սարային , ձամբողդութիւն ընելու է գէպի Լզիպուայ , և կը պատրաստուի ամսուս 17 ին ձամբայ ելալու : — Իսմայիլ Էֆէնտին Գրանսալը լեզուն հմուտ է իրեն սորված զիտութիւններով և ունեցած ձարտարութեամբը շատ օգուտ պիտի քաղէ աս ձամբողդութենէ :

Յունաստանի Թագաւորը չուզելով ընդունել իր գեսպան պարօն Օղրաֆօյի ձեռք մարտի 3 ին եղած դաշնագրութիւնը , ստիպեցաւ Վեհափառ Սուլթանը յուզարկել անոր գործակալին հետեւեալ յայտարարութիւնը :

« Ես » հոկտեմբերի 1 էն սկսելով Էլէէնական դրօշակ ունեցող նաւերուն արդելված է Օսմանեան ծովեղերքները առևտուր ընել : Երկրորդ՝ Յունաստանէն եկած զինին , ձէթու ծովը , պետքէ որ հարուրին 20 մաքս հատուցանէ ան օրվան արժողութեանը վրայ :

Երրորդ. Հերկանական հայտարարութիւնն ուժ ու կը գործի թէ մաքսէն ապրանք փախցուցերէ, պէտքէ որ չորս խաթ մաքս հատուցանէ փախցուցած ապրանքին համար:

Չորրորդ. վերոյիշեալ թիւէն սկսելով Հերկանական հայտարարութիւնն մէկը չի պիտի կարողանայ ընկերութեան մը այսինքն էսնաֆի մը մէջ մտնալ կամ մանրամասն առեւտուր ընել Օսմանեան տէրութեան քաղաքներուն մէջը:

ԻՉՍԻՐ

Օգոստոս 10:

Մէկ զարհուրելի դիպուած մը պատահեցաւ անցած դիշեր Սէյտի գեղ, մեկ խումբ մը աւազակներու 15 հոգի՝ մտնելէն տաճկի մը տուն որ քիւմը գեղէն դուրս է ու տանը տէրը՝ իր կինը և երկու զաւակը սպաննելէն ետէ, տանը մեջ դռնը բաները թաղելը դայեր են: Աս ողորմելիներուն աղաղակը միայն մեկ զրացի մը կը լսէ որ մինակ ըլլալով լեղատապառ եղեր է, և չէ կըրցեր անոնց օգնութիւն մը ընել: Գողերը հեռանալէն ետէ կը վազէ դրացիին կերթայ գեղին աղային, որ ինկոյն կուգայ ան տունը և կը տեսնայ մեկ զարհուրելի տեսարան մը: Ան սենեակը ուր տեղ այս չարութիւնը գործըցած էր, պիտիլն արիւնը թաթիլըցած, զաւակներուն մեկը մօրը քով պառկած որուն գէմքը դեռ կը ցըցուներ զարհուրելի տառապանքը որ քաշած էր: Արիւրորդ զաւակը ինկած էր իր հօրը քով, և կերէնար թէ խաղալի մարդը ջանք ըրերէ դէմ գնել իրեն բազմաթիւ թշնամիներուն:

Սէյտի գեղին աղան իսկոյն 25 հոգի կը խրկէ որ աս գողերը փրկուեն զոհան: Բայց պիշեր ըլլալով և ճամբաներն ալ դժուարին, մարդ չեն գտեր:

Քաղաքիս զինուորական կառավարիչը Հասան փաշան՝ նոյն առաւօտը իմանալով այս խղճալի անցքը, իսկ և իսկ մէկ գունդ մը զինուոր խրկեց, որ երթան շրջակայ տեղերը փնտռեն այս չարագործները, նոյնպէս որ չափ որ գեղեր կան՝ անոնց աղաներուն գրեց որ անոնք ալ մարդ հանեն փնտռելու:

Հունաստանի օրադրութիւնը կը ծանուցանէ որ Ալաբայի թաղաւորութիւնը շատ հանդիստ է հիմայ և ամեն բանը ուղածին պէս առաջ կը լինայ:

Հատ առան է կը խորհէին մեկ լոմայափոխութիւն (պոստ) մը հաստատել և այս բանին համար մեծ գումարութիւններ ունէին, բայց որովհետեւ բանի մը գործակալներ փոխակցան՝ կը յուսանք կըսեն որ պիւրութեամբ զլուխ տանին այս գործը:

— Խումարեան Հովհաննէս Բըն, առաջին թարգմանը Անդղիայուց Քոնստանթնուլի, կանչուիլէյալ Մ. Սթոֆօրթ Անդղիոյ ծովակալէն, ու ամսուս 2 ին, Քոնստանթնուլի քաղաքում զոգնեալով Սթոֆօրթի պաշտ:

Թէպէտ յիշեալ թարգմանը կանչուիլէյալ պատճառը հաստատ չենք գիտեր, բայց կը կարծենք որ Անդղիայի Ամիրալը վաղուց զխնայրութեամբ ունեցած յաջողութիւնը և հանձարը քաղաքական գործադրութեանց մէջ, կանչեց իր քովը աս անգամ, որ պէտք եղած առեւտր Մէհմետ Ալի ին մօտը խրկէ:

Արեւելքի թաղաւորութիւնը 10 ին երկու անգամ շարժ եղաւ:

Քոնստանթնուլի օրադրութեան մէջ կը կարդանք, թէ հինգ մեծ պատերազմական նաւ պատրաստ են ճամբայ ել-

լալու, ինտոր Գաղղիայուց Աբրահմ հրամայեր է յուլիսի 29. այսինքն Սոխիտաւոր 120 թիւանօթով, ժըմաթը 100 լանթընքով 90, Կեստոր և Քոնստանթնուլի 80: Երկուսն ալ տարաստ են ճամբայ ելլալու 13 նոր ֆրիւտաթ 50, 60 թիւն, դանօթով և 9 շողեւաւ որոնց երկուքը 450 ձիւ ուժ ունին, մէկը 320, երկուքը 220:

Երկուսն ալ օրադրութիւնը ասանկ կը հաշուէ Գաղղիայուց ծովային ուժը. 23 մեծ նաւ պատրաստ են, 23 ուրիշ կը շինվիկոր և մօտեն լըմնիպուլ, աս ամէնը 80 ակաւ թիւն, դանօթ կամ աւելի ունին 56 Սրիտաթ, 57 Պոլիք, 134 փոքր նաւեր, 29 շողեւաւ և 10 փոքրիկ թիւթատար նաւեր որոնք պատերազմի առին կը ծառայեն:

ԵԳԻՊՏՈՍ

Աղէքսանդրիա. օգոստոս 14: Թահհիբի պահիբ ըսւած շողեւաւը հասաւ աս նաւահանդիսաւոր որուն մէջն է Ռիֆաթ պէյը և անոր յանձնըցած է ծանուցանել Փաշային յուլիս 3, 15 օտոտայի եղած դաշնագրութիւնը: Բայց աս շողեւաւը քարանդինա ընելու է իրեք օր:

Յոսոսայի օրադրութիւնը 5-ին պոստի ին Խոսի:

Ինքնամարտ պատերազմութիւնը լքայ:

Սիւրբերիս մարդարեութիւն ընել և աս ապստամբութեան ինչ բան առաջ դալը գուշակել չէ. վասն զի կատարեալ տեղեկութիւններ ալ չունինք. բայց ինչ որ պիտի գուրցենք՝ անկից կընանք մակարեւել թէ աս ապստամբութիւնը, Մէհմետ Ալիին Ասորեստանի մէջ ունեցած իշխանութեանը շատ վատագուոր է:

Եթովպիայի է որ աս երկիրը կը կառավարէ փաշան. աս երրորդ անգամի ապստամբութիւնն է ասանկ փոքրիկ երկիր մէջ:

Առաջին անգամի ապստամբութիւնը լեռներուն վրայ եղաւ, (ուր տեղի բնակիչները հիմայ ալ վերստին ոտք եղած են) և ան տանը Խալաֆիմ փաշան գերի ինկաւ, ու մեծ մեծ խոտամուկներ ընելով հազիւ կըրցաւ աղատիլ. յետոյ իր խոտաւցած բաները չի կըրցաւ և չուղէց կատարելու, բայց հանդարտեցուց լեռին բնակիչները:

Արեւելքի ապստամբութիւնը Հօսան ըսւած Տիւրքիւններուն՝ շատ մեծ էր, և կը տարածվէր ինչպէս 12 փարսախ տեղ երկայնութեամբ, և 7 կամ 8 փարսախ լայնութեամբ, ուր տեղի բնակիչները 25, 30 հազար հոգի էին: Աս երկիրը՝ զրեթէ Իլիքանաւու պէս զրծուարին տեղ չէ, ու Խալաֆիմ փաշան Գամասիսի մօտ էր, ուր տեղ պատերազմի համար հարկաւոր եղած պատրաստութիւնները կընար ընելու: Սակայն մէկ տարիէն աւելի ժամանակ հարկաւոր եղաւ, որ արուսի մէջ խըղէ աս ապստամբութիւնը: Խալաֆիմ փաշան կորսնցուց իր քաջ զօրքերը, և զուցէ չէր կընար ամենեւին Տիւրքիւններուն յաղթել, թէ որ ան յաջողաւ կուրիւնը չի բանեցնէր, (որ կը թուի թէ Տաճկաց միայն յատուկ է) լեռան քրիստոնէաները ոտք չի հանէր ապստամբներուն դէմ: Հիմայ անոնք՝ որ Խալաֆիմ փաշային աս ծառայութիւնը ըրին, զէնք առած են ինչ հնաք ունի վերստին բերելու զանոնք ան լեռները ուր տեղ տաճիկները ևս իրենց շատ ուժ ունեցած առեւտր չի կըրցան բնակելու: Ապստամբները ինչ կըրցու ծով Մէհմետ Ալիին զօրայր կընան դէմ գնել, աս բանը մենք գեռ չենք պիտէր: Բայց յայտնի է որ, եթէ հալածվի ան դուր (օվա) տեղէն ուր տեղ համարձակ զլուխ վերցուցեր է, թէ որ աս ապստամբութիւնը մէկ

առեւտր քրչէ լեռան վրայ: Մէհմետ Ալիին Ասորեստանի մէջ ունեցած կառավարութեան վիճակը շատ վտանգաւոր է: Հերիք է որ մէկը աշխարհագրական թուղթը նայի մէկ անգամ. կը տեսնայ որ Իլիքանաւու լեռին դօտիները Ասորեստանի երկայնութիւնը բաժնելով, հարկ կըրցայ անպատճառ հաշտութիւն ընել ան լեռանը հետ, երկրին հրամայելու համար: Եւ աս ըսածս այնչափ ճշմարիտ է որ՝ յամին 1832, երբոր Խալաֆիմ փաշան պատերազմելու եկաւ Ասորեստան, ամիսներով Աբեայի առջևի բանակին մէջ զուլլած մնաց և չի կըրցաւ Գամասիսի, Համսի և Հալէպի վրայ երթալ. մանաւանդ թէ աս քաղաքները զօրքերով պաշտպանած չէին, և իրեն կողմնակիւները խօսք կուտային աս քաղաքները առանց պատերազմի իր ձեռքը տալ: Բայց պարտաւորեցաւ որ սպասէ բանի մը ձեռք չի զարկած, ինչուան Տիւրքիւններուն Լալիքը, լեռին մեծը, բարեկամացաւ իրեն հետ:

Աս Լալիքը ինտոր կը կարծենք, գեռ յայտնի դէմ կեցած ըլլալու չէ. բայց ո՞վ չի գիտեր թէ Ալիայի մէջ բուն ապստամբութեան զլուխները առաջ մարդու չեն երկնար. և եթէ իրաւ է՝ ինտոր կըսեն, որ Գամասիսի ալ զլուխ վերցուցեր է, և թէ ապստամբութիւնը կը տարածվի օրէ օր լեռանը վրայ. ինչ ուրիշ բան կընայ ընել Լալիքը, բայց եթէ զլուխ ըլլալ իրեն հպատակներուն, ինքը որ շատ անգամ ծաղր եղած է Մէհմետ Ալիին ունայն խոտամուկներով և վերջին աղքատութեան մէջ ինկած է անոր ի փէկի, բաւական և վրիթի վրայ դրած կապալներով: Ի՞նչ վիճակի մէջ կիսայ անատենը Մէհմետ Ալիին կառավարութիւնը, երբոր մինակ ծովեզերեայ քաղաքները մնան ձեռքը՝ հաղորդութեան միջոց մը որ չունենայ Գամասիսի հետ: Ի՞նչ կը հանդիսի Տորոսի բանակին՝ երբոր ամէն բանէ զրկված, կարօտ ըլլայ իր ուտելիքը Ալիպոստէն բերել տալու: Մանաւանդ թէ ինչ վիճակի մէջ կիսայ բանակը, վասն զի, ինչպէս որ կըսեն՝ ապստամբները փախչողներուն աղաատութիւն և սէր ցըցուցելու որ ըլլան, իրենց լեռանը անմեղձնալի կիրճերուն մէջ:

ՖՐԱՆՍԸ

Փարիզ, 20 յուլիս: Յոսոսայի օրադրութիւնները տարբերութեամբ կը խօսին յուլիս 3, 15 օտոտայի մէջ եղած դաշնագրութեան վրայօք, որ Օսմանեան տէրութեան, Իսկիթեուլի, Աստորիոյ, Ռուսաց և Բուլղարի փոխադրողները ստորագրեցին առանց ի մտքները Յոսոսայու տէրութեանը, որուն դաշնագրութեան գուրս մնալը՝ առիթ տրլաւ հանրական պատերազմի ձայներուն, և շատ աղմուկ պատճառեց, ու տէրութեան գուրս հանած թուղթերուն արժողութիւնները շատ վար իջաւ:

ԻՆԿԻՍԻԴԻԼԸ

Հարցուցին ան մարդուն դատաստանի մէջ, որն որ անցեալ օրեր հիմակվան Անդղիոյ թաղուհին մեղցունել կուլէր, թէ Աստուածաշունչ կը կարդան մի. պատասխանեց այն կը կարդայի դպրատուն զայցած առեւտր: — Ինչու համար հինգերորդ պատերազմին դէմ գործել ուղեցիր, որ կը պատուիրէ թէ՞ մի պարաններ, — ես տապալուիմ ինչու համար հինգերորդ պատերազմին դէմ գործել չեմ անում: — Ես տապալուիմ ինչու համար հինգերորդ պատերազմին դէմ գործել չեմ անում:

ՍՊԵՆԻՆԸ

Սպանիայի տէրութիւնը որ կը կարծէր թէ իր քաղաքացիները ինքնապէս լիարժեք մարդիկ են, վերստին ապրիլ տարեկան վտանգի մէջ ինկաւ. թագուհին արժանապատեան օրինակ հաստատութիւնը՝ պատճառ եղաւ մեծ մեծ աղմուկներու, որ ծագեցան այս ողբերկի տէրութեան շատ կողմերը:

Պարզեղանայի մէջ յուլիս 19 ին՝ զուր տեղը ջանացին համոզելու փոխանորդ և խնամակալ թագուհին որ ետ առնէ իւր արժան հաստատութիւնը. Լսողութեան զօրապետը իմացուց իրեն հեռանալու քաղաքէն:

Վանհալներ որ կանչուած էր, Պարզեղան հասաւ նոյն ատենը որ եկաւ հասաւ նաև Լէյքայ և Բարբոս որոնց զօրքը հեռու չէին. նոյն իրիկունը մեծ խռովութիւն ծագեցաւ, և զինուորները իրենց մեծերուն չի հնազանդելով՝ այս անկարգութեանը դէմ չի կեցան: Լսողութեան զօրապետը պատուով դարձաւ, և օրինակ հաստատութիւնը յետո կոչել տալով՝ նոր ատենակալներ դնել տուաւ: Մեծ աղմուկ մէջ է Պարզեղան քաղաքը ու փոխանորդ թագուհինալ նախատիքներ կորած է: Սարակոյցա քաղաքի մէջ և Մարտիտ այ շատ աղմուկներ եղած են: Բայց խռովութիւնը՝ ապստամբութեան պատճառ չեղաւ, քանի որ խռովայնը մարդիկ փողոյնէ-բուն մէջ անցնողները նախատեսելի և քանի որ անկարգ գործեր պատահեցաւ և քաղաքին կառավարիչը քիչ մը թոյլտուութիւն ըրաւ, բայց արինհեղութիւն չեղաւ և ժողովուրդն ալ բնաւ մասնակից չէր այս բաներուն որ յուսահատութեան պատու էին:

ԵԹՎՆԵՐ

Յուլի 28:

Քիչ շատ տեղեկութիւն ունի ամեն մարդ Ֆիլիպիտոսա կամ ուղղափառասեր ըսլած ընկերութեանը վրայ Յունաստանի մէջ, որ եթէ չի յայտնուէր՝ անշուշտ Յունաստանի կործանմանը պատճառ կըլար:

Աս ընկերութեանը զուր Գեորգ Բափոստարիան էր եղալոր Յովհաննէս Բափոստարիայի, որն որ մէկ աւան Յունաստանը կառավարէր:

Ասոնց դատաստանը ընկաւ այս օրերս, Գեորգ Բափոստարիան Յունաստանէն դուրս քրքրեցաւ (որ յաւիտեան պիտի չի կրնայ դառնալ) և Գլիկիտա Սղամանթիփուլօն բանտը դրմեցաւ:

Օթոն ըսլած համալսարանի շինութիւնը կը շարունակվի միշտ, որուն համար մեծ վաճառականներ օգնութիւն կընեն շատ ստակ տալով. անանկալ ամեն ատենանի մարդիկ իրենց կարողութեանը չափ ստակ տալով իրենց հայրենիքը պայծառացողացանքու ջանք կընեն:

Պարօն Յովսէփ Յովսէփ անուն մէկը՝ Յունաստանի թագաւորէն տասկերկու աղայ ուղեց, որոնց ինքը հող տանի և սորվոյցնէ իւր ծախքովն այն գիտութիւնները և արհեստները որոնցմէ զուրկ է Յունաստան:

Արտաւոր Աղանդի

Այլ Երեւան:

Այլ Երեւանիները՝ կրկնակիւնը ըսլած աղանդաւորներուն մէկ տեսակն էին. ասոնք կըսէին թէ պէտք է որ մարդս շատ սղեւ մնայ ամենին գրել կարգալ չգիտնայ, որ իր հոգին չի կորսնցընէ. մինչև անգամ Լ, Բ, Գ, զիւրերը չի ճանչնայ: Ասոր համար այլրէ նախան ըսուեցան:

Կարդատատ անուն մէկը, որ Վիգէմպէրի քաղաքի աստուածաբանն էր, և Վիգէրին առաջին աշխարհներէն իր վարժապետին հետը աւերելով և այլրէնականաց աղանդը ընդունելով՝ ոտքին տակը առաւ կոնսեյ հրապարակաւ իրեն վերադրուն, խոյրը և վարդապետութեան համար ունեցած հրամանադիրը. վերջապէս բեռնակիր եղաւ:

ՈՒՅԻՆՆԵՐ ԿՏՈՅԻՆՆԵՐ:

Ասոր հակառակ օճապաշտները կըսէին թէ պէտք է որ մարդիկ ջանք ընեն և միշտ բան սորվելու պարտաւորվ շնորհակալ ըլլան առաջին օճին, որ սորվեցուց մարդկանց թէ բարւոյ և չարի գիտութեան ծառին պտուղը ուտելով կըրնան հետզհետէ խորունկ գիտութիւնները ձեռք բերել և Աստուծային աթոռոյն մօտիկնալ: Աս աղանդաւորները մէկ օճ մը կը պահէին վանդակի մէջ, ու երբոր տօն մը ունենային, սեղանի մը վրայ կը դնէին օճը ուր տեղ հացեր շարված կար: Հաստ աղանդները և ծնրադրութիւններ ընէին ետեւ, կը մանրէին հացերը և հոն դանդաղեցնէին կը բաժնէին:

Մարտի 1833 թ. Պալիեոպի մէջ զարմանալի դիպումներ պատահեցաւ:

Լըիտասարգմը մեռած ըլլալով՝ երբոր ճաղը կը դնէին որ տանին թաղին, իրեն բժիշկը Կրոսիով անուն կիւս ու ձեռքը մեռելին սրտին վրայ դնելով տեսաւ որ քիչ մը տաքութիւն ունի:

Ուստի անշուշտութեան համար հարկաւոր եղած բոլոր սեղերը ըրաւ, բայց օգուտ մը չի տեսաւ: Ան ատենը գրիշ մէկ նոր դեղ մը մտածեց բժիշկը. քաղաքին մէջ գտնուած զինուորական մօլդեքան կանչեց ու չալել տրվաւ զանազան եղանակներ, որոնք իրենց քաղաքը ներդաշնակութեամբ որջնոցուցին մեռելը, որ սկսաւ շատ քրտնիք թափել և զգայուել, անանկ որ երկու օրվան մէջ կատարեալ առողջութիւն գտաւ:

ՆԵՐՆՈՒՑՈՒՄՆԸ

Կոտանդնուպօլսոյ մէջ որչափ բժիշկներ կան վիրաբոյժ, անխաբոյժ, ծնուցիչ և այլն, ամենուն խապար տրված են, որ ամուսն 12 էն սկսեալ պիտի երթան ներկայաւ նախ Վարլաթայ Սարային մէջ եղած Բժշկականութեան ատենանը, ու իրենց հրամանադիրը փաթենթան թէ որ ունին՝ հոն ձգեն կամ հարկաւոր եղած քննութիւնները ըլլայ իրենց վարպետութիւնը հաստատելու համար: Ասկէց ետեւ չիկրնար մէկը բժշկութիւն, վիրաբուժութիւն եւ, ընել թէ հրամանադիր ունենայ և թէ ոչ. ինչուան վեր ըսլած ատենանէն դուրս հրաման չունենայ:

Սօտ օրերս փականին ըսլած Խոտալային (որ Լըիտապայի մէջ առաջին ջութակահարն էր) կտակադիրը կըբաւնան և կըտեսնան որ մէկ միլիոն եօթը հարիւր հազար Փրոնսն ունի:

Հոչակաւոր երաժիշտն ալ Ռօսինի անուն Խոտալային շատ հիւանդութիւն քաշերէ. բայց հիմայ առողջացեր է կըսեն:

Քանի մը տարի է որ Իթալիայի մէջ մէկ ժողովմը հաստատեցին զիտունները. ու տարին մէկ անգամ այս ժողովը կըլլայ քաղաքի մը մէջ, ուր տեղ ամէն կողմէն կը հաւքըվին գիտուն մարդիկ: Այս տարի թաւուին քաղաքը պիտի ըլլայ այս ժողովը:

Աղղիայի ճամբորդ մը մօտ ատեններս շատ լոյս տրվող միջոտներ (պէօճեններ) բերաւ 1 օնտոս, որ Հնդկաստանու ներսի կողմերը գտերէ: Այս փոքրիկ ժրժմաններուն տըված լոյսը շատ է, և կրնայ մարդ կանթեղի տեղ զօրծածել զանոնք գիշերվան ատենը:

1 օնտոայի կենդանաբանութեան ընկերութիւնը, որուն տըրած են այս արաստոց ժրժմաններէն, ջանք կընէ հիմա որ մէկ հնարք գտնայ շատցընելու զասոնք ան կըլմային մէջ:

ԵՌԵՎԱՆԻ ՄԻՈՒՐՆԵՐ

ԻՕՄԻՐ

10 Օգոստոս:

Քաղաքիս առևտուրը հասարակապէս շատ նուազ է. բայց պտուղներուն գալու ատենը մօտենալով, կը յուսանք որ քիչ շատ կը շարժի առևտուրը:

Չուխայ ու մանիֆաթուրա փնտոզ շատ քիչ են. բայց և այնպէս՝ Լըիտապայի վաճառականները օրով աւորանք վաճառել չեն ուղեր, այս պատերազմական ձաներուն պատճառով:

ԳԵՐԱՀԱՅՐ

26 Յուլի. 1840:

Աս տարի աֆիօնը շատ քիչ կըրէի, հապել թէ բոլորը 4 կամ 500, սէփէթ ելայ. իսկ դնոյ ասնողները պիտի շատ են. 60 զուտուշ չէքին մեծ փափաղով կառնէին կոր:

Լափախին օխան 3 զուտուշ 10, կը վաճառվի Լանկերիի ֆիլքը 10 զուտուշ օխան կառնեն կոր:

ԹԻՆԱՏ

Օգոստոս. 1840:

Քաղաքիս առևտուրը քիչ է, ու հասարակապէս ապրանքային գինները ասոնքն են:

Սպորտայ բամբակի ֆիթին	29, 30
Գրքաւոր	28,
Գիտոր Մուսուլի սեւ	41
Քէօք պոյա Խղմիւս չիկայ	25
Գլարըզու	22
Լըիտապայի	28
Չամիչ կարմիր	10, 10
Փալամուտ լաւ չիկայ	10.
Մահմուդիէ առաջին տեսակ	13, 16
Լըիտոր	8
.	5, 5
Քէօք	165, 170
Քէօք անարատ	130, 150
Լըիտոր	96.
Մեղրամոմ	96.
Մետաքս Սամուի	96.
Սախըզու	6
Թիֆթի Լանկերի	90, 100
Ֆիլէմէնկ	60.
Ֆրանսըզ	45.
Կարմիր և կրիզ	55, 58

ԳՈՒԼԱԿԱՆ ԿՈՒՆԱԿԱՆ ԳԻՆԵՐԸ .

10 Օգոստոս 1840 :

Բամպակ Սոսունայ խանթարըն .	զին դնշ 235 , 240
Գրքադաճ	225 , 230
Լինհար	228 , 230
Խասասպա ծեծած բերուքա . .	230 , 235
Խընրի ֆասոն	215 , 520
Պայրնտրի ֆասոն	210 , 215
Բուրգ բանեցած առաջին տեսակ	280 ,
Լըրորդ	180 ,
Սեւ	180 ,
Փալամուտ բանեցած առաջին ուղծ թրեստէ	
Վամաթա	75 , 80
Լըրորդ ուղծ Խնկեղէ	65 , 70
Բէֆուզո	
Վէօք պոյա Պախրու	200 ,
Կէօրտեսու	170 ,
Սազը Սուսուի բանեցած սեւ	400 ,
Կանանչ	300 ,
Սիւտակ	380 ,
Տեղդոյս սեւը	380 ,
Կանանչ	290 ,
Սեղրամամ բանեցած	820 ,
Թուղ Կաղիլիու	
Չամիչ կուտորդ (Սալմիլիս)	4 , 25
Բազախի	
Սեւ	
Ձէթ (զէնիլի Էլ)	210 , 215
Սապուն	200 , 210
Լալիւրիմ Պարեամպուլու օխն 380 տրմ .	135 , 136
Պրուսայու թէֆէն 610 տրմ	300 ,
Լէֆիօն չէրին 250 տրմ	66 ,
Սահմուղիէ օխն առաջին տեսակ	240 , 250
Ճէհրի անարատ	32 ,
Խառն	28 ,
Սկիլիբ	11 ,
Սալէբ	11 ,
Վէթրէ ֆօլէօ	31 ,
Ֆէսէ	50 ,
Խառն (սալմիլիս)	10 ,
Ծուղ (Սալմիլ)	50 , 55
Սանդրաքա	6 , 7
Թէֆթիբ չէրին որ է 2 օխն Խնկիլիլ . .	39 , 37
Օլանտա	22 , 24
Ջէնիլիլի գեղին	16 ,
Սեւ	16 ,
Խառն	14 , 15
Յորեն Ուշախու քիլէն 32 էն 36 օխայ . .	36 ,
Սանդրայու	31 ,
Սիլմենու	30 ,
Սոսկոֆի	32 ,
Գարի	15 ,
Սուսամ	45 ,
Վուրանդի որ է (զաւշիլիս) օխն	4 , 5
Ողորաքս որ է (սալմիլիս)	4 ,
Սահէպ խանդարըն	
Խահլէ առաջին տեսակ 100 օխան	710 ,
Լըրորդ	680 ,
Թալլան տէրիսի 100 հոտը առաջին տեսակ	450 , 460
Լըրորդ	250 , 260
Լըրորդ	100 , 120
Պղինձ նոր օխան	
Հին	

Հաքար առաջին ճերմակ խանթարըն . .	255 ,
Լըրորդ	210 ,
Պիպէր	550 ,
Խըրմիլ	90 , 100
Սօր պախամ	60 ,
Խալայ Խնկիլիլ	550 , 560
Բօմ , ղալօնըն որ է 1000 տիրէմ	9 ,
Թարչին օխան	16 ,
Ղարէնֆիլ	15 , 16
Լէնի պահար	4 50
Չիլի թրեստու	205 , 210
Օլանտայու	160 , 200
Լըրկաթ Սոսքոֆի	125 ,
Խնկիլիլ	65 ,
Թալլաթ Թրէքաբէլ օխան	26 50 27
Հինտիստան ճէֆիլ	80 ,
Չէնիլ	160 , 180
Չիլի	110 , 120

ՓՈՒԼԱԿԱՆ ԿՈՒՆԱԿԱՆ ԳԻՆԵՐԸ .

ՊՈՒԼԱ .

7 Օգոստոս 1840 :

Լ ջնտու	104 ,
Փարէլ	165 , 165
Սարսիլիա	165 ,
Վ իէննա	425 , 423
Թրեստ	424 ,
Լանտերտամ	
Լ իլօրնո	141 ,
Ճէնիլ	165 ,
Օտէսա	700 , 695

ԻՋՄԻՐ .

10 Օգոստոս 1840 :

Լ ջնտու	103
Փարէլ	
Սարսիլիա	163
Վ իէննա	
Թրեստ	418
Լանտերտամ	
Լ իլօրնո	
Ճէնիլ	
Օտէսա	
Կոստանդնուպօլիս	Հարուրին

ԱՐՇԱՂՈՅՍ ԱՐԱՐԱՏԵԼՆ . առ օրագիրը տանըհինգ օրը մէկ անգամ կը տպվի . զին տարեկան ստորագրութեան 120 զնէ է , կանխիկ (չէլէն) . ով որ կուղէ կրնայ ստորագրել :

Իզմիր՝ Տէֆլիզ աղայ խանի մէջ օրագրութեան տը պարանը . Պօլիս՝ Ղարթեա Իզմիրցի սաւառանեան Ղաւիթ Լէլային մարտական :

Ի ՏՊԵՐԵՆԻ ՍՏԵՓԵՆՆՈՍԻ ՊԵՊՈՆԵՆ